

Regeringskansliet
Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

2016-03-15
1 (16)
Dnr 2015:779

Delredovisning av uppdrag om att genomföra insatser för att stärka utbildningens kvalitet för nyanlända elever och vid behov för elever med annat modersmål än svenska

Dnr U2015/3356/S

En delredovisning ska lämnas till regeringen årligen den 15 mars för att redovisa hur genomförandet av uppdraget fortlöper. Härmed delredovisas uppdraget om att svara för genomförandet av insatser för att stärka utbildningens kvalitet för nyanlända elever och vid behov för elever med annat modersmål än svenska.

Skolverket har redan flera pågående insatser för att stödja skolorna i arbetet med nyanlända elevers utbildning. Insatser som genomförts inom ramen för Uppdrag att erbjuda stöd till skolhuvudmännen i deras arbete att kartlägga nyanlända elevers kunskaper (U2015/1366/S) och Uppdrag att genomföra integrationsinsatser inom skolväsendet (U2013/1101/S) redovisas inte i den här delredovisningen, utan särredovisas den 16 februari 2016 respektive den 31 december 2016.

Arbetet med uppdraget fortskrider enligt plan. Skolverket är väl medveten om att läget på flera håll i landet är akut och att det stora antalet nyanlända elever innebär utmaningar för huvudmän att med kort varsel organisera mottagande och utbildning för dessa. Myndigheten har flera pågående insatser för att stödja verksamheterna på såväl kort som lång sikt. Skolverket har under hösten bland annat öppnat en särskild stömlinje för rektorer och ansvariga i kommuner och fristående skolor dit de kan ringa och där våra experter svarar och ger råd. Samtidigt har Skolverket under hösten planerat för att långsiktigt kunna stötta skolans och kommuners arbete med att ge nyanlända elever en utbildning av hög och likvärdig kvalitet.

Under 2015 har Skolverket:

- i augusti redovisat förslag till fördelning av medel mellan detta uppdrag och uppdraget om samverkan för bästa skola (U2015/3357/S) för 2016
- i oktober 2015 redovisat en plan för genomförandet av uppdraget under perioden 2016-2019

- påbörjat arbetet med de generella och riktade insatser som ska genomföras under 2016
- öppnat en stömlinje för huvudmän och rektorer om att organisera utbildning för nyanlända elever
- utvecklat Skolverkets webbplats för att ge mer vägledning kring till exempel kartläggning av elevers kunskaper
- genomfört chatt kring mottagande och utbildning för nyanlända elever
- reviderat stödmaterialet om ”Studiehandledning på modersmål – att stödja kunskapsutveckling hos flerspråkiga elever”
- utbetalt statsbidrag till kommuner med många nyanlända elever
- analyserat Migrationsverkets statistik om de nyanlända som kommit till Sverige under 2015
- reviderat Allmänna råd om utbildning för nyanlända elever
- genomfört insatser kring studie- och yrkesvägledning kopplat till nyanlända elever
- presenterat uppdraget och insatser i olika konferenser och samråd

Anna Ekström
Generaldirektör

Åsa Strand
Undervisningsråd

I ärendets slutliga handläggning har Kjell Hedwall, Eva Durhán, Annette Lilliestierna, Pia Enochsson, Jonas Nordström och Katarina Tiväng i Skolverkets ledningsgrupp deltagit.

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning	3
1 Inledning	4
2 Bakgrund	4
2.1 Syfte och mål med insatserna	5
2.2 Utgångspunkter	5
2.3 Insatser på flera plan	6
2.4 Insatsernas effekter	6
3 Genomförda insatser och planering av insatser	6
3.1 Genomförda insatser	7
3.1.1 Informationsinsatser	7
3.1.2 Stödinsatser och allmänna råd	9
3.1.3 Statsbidrag	10
3.1.4 Statistik och analys	10
3.2 Planering av insatser	12
3.2.1 Riktade insatser	12
3.2.2 Generella insatser	12
3.2.3 Samordning	14
4 Planering av uppföljning och utvärdering	14
4.1 Uppföljning av Skolverkets aktiviteter och prestationer	15
4.2 Uppföljning av insatser	15
4.3 Utvärderingar av insatserna	15
5 Kostnader	16

1 Inledning

Skolverket fick den 10 juni 2015 i uppdrag att genomföra insatser för att stärka utbildningens kvalitet för nyanlända elever och vid behov för elever med annat modersmål än svenska (U2015/3356/S). Skolverket ska genomföra systematiska insatser i syfte att stärka huvudmännens förmåga att på kort och lång sikt erbjuda nyanlända elever en utbildning av hög och likvärdig kvalitet med målet att förbättra förutsättningarna för goda kunskapsresultat för dessa elever. Vid behov ska insatserna även omfatta elever med annat modersmål än svenska, dvs. elever som inte är nyanlända. Målgrupper för insatserna är huvudmän, rektorer, lärare i alla ämnen, modersmållärare, studiehandledare på modersmålet samt annan personal inom grundskolan och motsvarande skolformer samt gymnasieskolans introduktionsprogram. Med annan personal menar Skolverket i det här uppdraget exempelvis personal inom elevhälsa, skolbibliotek, fritidshem samt studie- och yrkesvägledning. Uppdraget ska pågå under perioden 2016-2019.

En delredovisning ska lämnas till regeringen årligen senast den 15 mars, för att redovisa hur genomförandet av uppdraget fortlöper och vilka resultat som uppnåtts.

2 Bakgrund

Skolverket har sedan 2013 flera pågående insatser för att stödja skolorna i arbetet med nyanlända elevers utbildning. Det handlar bland annat om kompetensutvecklingsinsatser, informationsinsatser och stöd kring hur skolorna kan organisera utbildningen, en webbplats om svenska skolan och utarbetande av kartläggningsmaterial och bedömningsmaterial i svenska för nyanlända elever. Insatser som genomförts inom ramen för Uppdrag att erbjuda stöd till skolhuvudmännen i deras arbete att kartlägga nyanlända elevers kunskaper (U2015/1366/S) och Uppdrag att genomföra integrationsinsatser inom skolväsendet (U2013/1101/S) redovisas inte i den här delredovisningen.

I juni 2015 när Skolverket fick det nya uppdraget (U2015/3356/S) påbörjades arbetet med en plan för genomförandet som lämnades till regeringen den 15 oktober 2015 (Dnr 2015:779). Föreliggande delredovisning bygger vidare på denna. Till grund för den fortsatta planeringen av insatser som ska genomföras under perioden 2016-2019 en verksamhetslogik¹ som kortfattat presenteras här.

---

¹ En verksamhetslogik är ett systematiskt sätt att göra en beskrivning av en verksamhets tänkta förlopp tillsammans med den kunskap och de antaganden som ligger bakom beskrivningen. Allt från resurser och aktiviteter till förväntade prestationer och effekter beskrivs och dokumenteras.

2.1 Syfte och mål med insatserna

Syftet med Skolverkets insatser är att stärka huvudmännens förmåga att erbjuda nyanlända elever och elever med annat modersmål än svenska en utbildning av hög och likvärdig kvalitet.

Målet är att förbättra förutsättningarna för goda kunskapsresultat för nyanlända elever, och elever med annat modersmål än svenska, inom grundskolan och motsvarande skolformer samt gymnasieskolans introduktionsprogram.

2.2 Utgångspunkter

Utifrån nationella och internationella erfarenheter om utbildning för nyanlända elever och elever med annat modersmål än svenska har Skolverket gjort en analys av hur insatserna behöver utformas för att nå avsedda effekter. Enligt Skolverkets instruktion och regleringsbrev ska vissa perspektiv – mänskliga rättigheter, jämställdhet, barnrättsfrågor, funktionshindersfrågor och de nationella minoriteterna – särskilt beaktas i genomförandet av myndighetens uppdrag. Det ligger till grund för utformandet av de insatser som kommer att genomföras.

Insatser kommer att genomföras för samtliga nivåer i styrkedjan inom ett antal centrala områden. Det handlar bland annat om systematiskt kvalitetsarbete, organisering och genomförande av mottagande av nyanlända elever, utbildning för nyanlända elever och elever med annat modersmål än svenska, språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt, svenska som andraspråk, studiehandledning på modersmålet, undervisning i modersmål, studie- och yrkesvägledning och elevhälsa. Det handlar också om insatser för att stärka samarbetet mellan skolan och vårdnadshavare.

Alla insatser behöver genomsyras av ett inkluderande förhållningssätt och utgå från skolans samlade uppdrag om kunskaper och värden. För skolans del innebär ett inkluderande förhållningssätt att skolan organiseras utifrån att elever är olika istället för att eleverna ska anpassas till skolan. Det innebär att alla elever ska ges möjlighet att få ut något gemensamt av utbildningen samtidigt som utbildningen behöver möta elevers olikheter. Inkluderande förhållningssätt för nyanlända elever och elever med annat modersmål än svenska handlar om att flerspråkighet och mångfald ses som en tillgång och att utbildningen utgår från elevens delaktighet, såväl socialt som pedagogiskt.

Nyanlända elever är en heterogen grupp när det gäller bland annat skolbakgrund. Elever med annat modersmål än svenska och nyanlända elever har generellt sett svårare att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås. Den 1 januari 2016 infördes nya bestämmelser i skollagen om nyanlända elevers utbildning i de obligatoriska skolformerna. Skolverkets insatser tar sin utgångspunkt i de nya bestämmelserna samt nationella och internationella erfarenheter om utbildning för nyanlända elever. Sammantaget syftar reformen till att stärka de nyanlända elevernas möjligheter att utvecklas så långt som möjligt mot utbildningens mål utifrån sina förutsättningar och behov.

2.3 Insatser på flera plan

För att möjliggöra att Skolverkets insatser ger avsedda effekter kommer de utformas utifrån två huvudspår som införs *successivt över tid* – dels *generella insatser* och dels *riktade insatser*.

De generella insatserna riktar sig till samtliga huvudmän och skolor, samt alla nivåer i styrkedjan, i de skolformer som anges i uppdraget. Syftet är att insatserna ska bidra till minskade skillnader i kunskapsresultat mellan nyanlända elever, elever med annat modersmål än svenska och andra elevgrupper. Insatserna handlar om till exempel kompetensutveckling, implementering av Skolverkets allmänna råd och olika former av stödmaterial, målgruppsanpassade informationsinsatser och dialog med huvudmän.

De riktade insatserna kommer att vända sig till huvudmän som bedöms vara i störst behov av stöd, dvs. huvudmän som har begränsad erfarenhet av att bedriva utbildning för nyanlända elever och elever med annat modersmål än svenska och har en hög andel nyanlända elever i förhållande till det totala elevantalet. Syftet är att höja kvalitetsnivån där behovet är som störst och i förlängningen att öka likvärdigheten i utbildningen. Insatserna ska bland annat ge de deltagande huvudmännen stöd i systematiskt kvalitetsarbete. Detta sker med start i en nulägesanalys där verksamhetens kvalitet och utvecklingsbehov synliggörs. Utifrån denna analys formuleras en åtgärdsplan som definierar vilka stödåtgärder som ska genomföras. Stödinsatserna kan handla om hur organisationen kan utvecklas och anpassas, men även om insatser riktade till lärare och annan pedagogisk personal för att utveckla undervisningens kvalitet. Urvalet av huvudmän koordineras med Skolverkets olika skolutvecklingsuppdrag, bland annat med de insatser som genomförs inom uppdraget Samverkan för bästa skola.

2.4 Insatsernas effekter

Insatserna kommer att följas upp och utvärderas. Elevers upplevelser och erfarenheter kommer att tas med i denna uppföljning.

Effekter på kort sikt väntas vara en stärkt förmåga hos huvudmän och skolor att erbjuda nyanlända elever och elever med annat modersmål än svenska en utbildning av hög och likvärdig kvalitet. Effekterna innebär att det i verksamheterna ska finnas en ökad flexibilitet i mottagandet av och utbildningen för nyanlända elever, högre grad av systematiskt kvalitetsarbete som stödjer lärande för nyanlända elever och elever med annat modersmål än svenska samt höjd kvalitet i undervisningen.

De väntade effekterna på lång sikt är en utbildning av hög och likvärdig kvalitet för nyanlända elever och elever med annat modersmål än svenska samt höjda kunskapsresultat för dessa elever.

3 Genomförda insatser och planering av insatser

Mot bakgrund av att Sverige tar emot många nyanlända elever, och de utmaningar som finns gällande mottagande och organisation samt utbildning för nyanlända elever och elever med annat modersmål än svenska, behövs det olika former av

insatser för verksamheterna. Skolverket är väl medveten om att läget på flera håll i landet är akut och att det stora antalet nyanlända elever innebär utmaningar för huvudmän att med kort varsel organisera mottagande och utbildning för dessa. Skolverket har redan flera pågående insatser för att stödja verksamheterna på såväl kort som lång sikt. Skolverket har under hösten bland annat öppnat en särskild stömlinje för rektorer och ansvariga i kommuner och fristående skolor där våra experter svarar och ger råd. Samtidigt har Skolverket under hösten planerat för att långsiktigt kunna stötta skolors och kommuners arbete med att ge nyanlända elever en utbildning av hög och likvärdig kvalitet. I avsnitt 3.1 beskrivs de insatser Skolverket genomfört under hösten för att på kort sikt kunna svara upp mot de behov verksamheterna har av stöd. Dessutom beskrivs i avsnitt 3.2 hur planeringen av de långsiktiga insatserna fortskridit utifrån den genomförandeplan som redovisades till regeringen den 15 oktober 2015.

3.1 Genomförda insatser

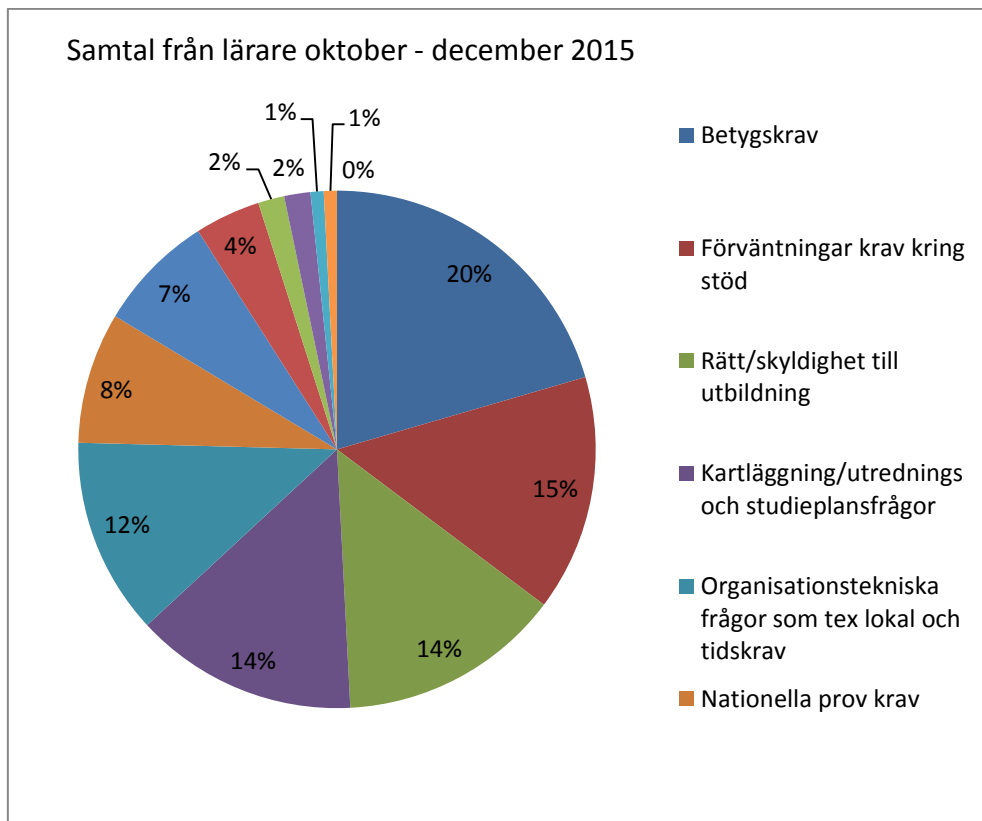
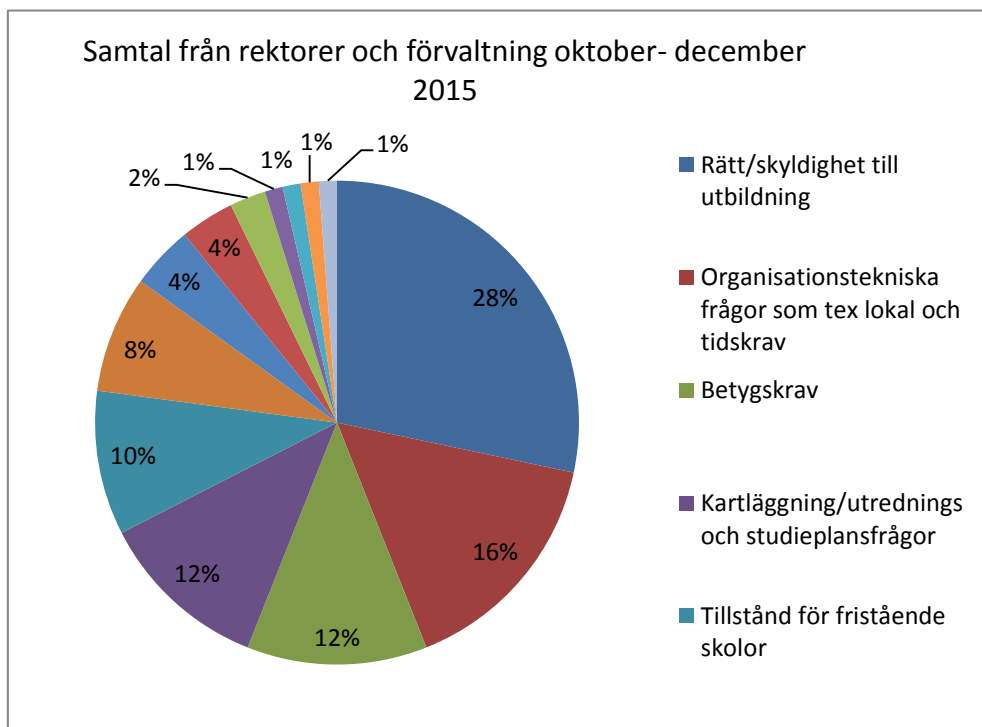
Många nyanlända barn och ungdomar har kommit till det svenska skolsystemet under kort tid. Skolverket har under hösten 2015 arbetat med insatser för att på kort sikt ge verksamheterna stöd i arbetet med de nyanlända eleverna. Det kan vara en stor utmaning för verksamheterna där flexibla lösningar är nödvändiga på kort sikt och då kan myndighetsstöd behövas. Med anledning av den aktuella flyktingsituationen har fokus ökat på frågor till Skolverket om nyanlända elevers lärande från olika intressenter så som till exempel media.

3.1.1 Informationsinsatser

Under 2015 har Skolverket:

- öppnat en stömlinje för i huvudsak huvudmän och rektorer om att organisera utbildning för nyanlända elever, men även lärare har haft möjlighet att vända sig till stömlinjen

Huvudmän, såväl kommunala som enskilda, och rektorer kan ringa till Skolverket och göra knappvalet ”Att organisera utbildning för nyanlända elever”. Där ger experter råd och vägledning om hur man kan skapa en organisation för att ta emot nyanlända elever. Det kan också handla om att förklara vad lagar och regler innebär och betyder i arbetet med nyanlända elever. Det är också möjligt att skicka frågor om att organisera utbildning för nyanlända elever till Skolverkets funktionsbrevlåda. Totalt har Skolverket under perioden tagit emot 404 stycken samtal. Nedan visas två cirkeldiagram över frekvent förekommande frågeområden. Figur 1 visar samtal från rektorer och förvaltning fördelat på frågeområden. Figur 2 visar samtal från lärare fördelat på frågeområden. Skolverket följer regelbundet de frekvent förekommande frågorna och verksamheternas frågor utgör ett viktigt underlag för Skolverkets fortsatta planering av insatser.

- förstärkt och tagit fram aktuell information på webben
Det har handlat om olika stödmaterial så som till exempel en checklista och framgångsfaktorer riktade till huvudmän och rektorer samt information om hur snabbt nyanlända elever bör erbjudas utbildning.
- den 30 november genomfört en chatt om mottagande och utbildning för nyanlända elever
Antal frågor som besvarades under chatten var 53 stycken och drygt 400 besökte chatten under dagen.
- översatt material till olika språk, till exempel om studie- och yrkesvägledning och information om gymnasieskolan

3.1.2 Stödinsatser och allmänna råd

Under 2015 har Skolverket:

- reviderat stödmaterial om ”Studiehandledning på modersmålet – att stödja kunskapsutvecklingen hos flerspråkiga elever”
Stödmaterialiet behandlar studiehandledningens innehåll och organisation, studiehandledarens uppdrag och vilka elever som ska erbjudas studiehandledning på modersmålet. Det finns även olika konkreta exempel som visar hur elevernas olika behov av studiehandledning på modersmålet kan utformas.
Materialet vänder sig i första hand till rektorer, lärare och studiehandledare i de obligatoriska skolformerna och gymnasieskolan, men alla som arbetar med elever som har ett annat modersmål än svenska kan ha nytta av materialet.
- reviderat Allmänna råd om utbildning för nyanlända elever
De allmänna råden om utbildning för nyanlända elever gäller för grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan samt för gymnasieskolan och gymnasiesärskolan.
- tagit fram en broschyr om Språkintröduktion
Broschyren om Språkintröduktion vänder sig till huvudmän och skolor och synliggör de möjligheter som finns i regelverket.
- erbjudit kompetensutveckling om studie- och yrkesvägledning för nyanlända elever
Två kurser har tagits fram i samverkan med Skolverkets studie- och yrkesvägledningsuppdrag.
Kursen *Normkritisk pedagogik för vägledning* har genomförts av Malmö högskola. Kursen vände sig till studie- och yrkesvägledare, lärare och rektorer i grundskolan, gymnasieskolan och inom vuxenutbildningen. Genom kursen gavs deltagarna möjlighet att utveckla kunskaper och färdigheter för att kunna vägleda personer med stöd av en normkritisk pedagogik. Totalt har 24 stycken deltagit i utbildningen.

I kursen *Vägledning och samtal i ett flerethniskt och pluralistiskt samhälle* har deltagarna fått utveckla kunskaper, förhållningssätt och metoder för att kunna arbeta med mångkulturell vägledning. Denna kurs har genomförts av Stockholms universitet. Målgrupp för kursen var studie- och yrkesvägledare, lärare, rektorer och annan skolpersonal som använder samtal som pedagogiskt verktyg. Totalt har 44 stycken deltagit i utbildningen.

3.1.3 Statsbidrag

Under 2015 har Skolverket:

- betalt ut statsbidrag till kommuner med många nyanlända elever

Enligt regeringens beslut ska medel gå till de kommuner som den 20 november 2015 tagit emot asylsökande och kommunplacerade barn och ungdomar motsvarande minst 10 procent av det antal barn och ungdomar som var folkbokförda i kommunen den 1 januari 2014. De extra pengarna ska stödja utbildningsverksamheter med stora behov och de ska användas under verksamhetsåret 2016.

46 kommuner som tagit emot många nyanlända barn och ungdomar i förhållande till sitt totala elevantal får dela på 200 miljoner kronor. Medlen har inte kunnat sökas, utan har fördelats av Skolverket till de kommuner som uppfyller dessa kriterier. Pengarna syftar till att stötta utbildningsverksamheten i kommunen, och betalas ut av Skolverket utan ansökan. Bidraget har fördelats proportionellt i förhållande till antalet asylsökande/kommunplacerade barn i respektive kommun. Summorna varierar mellan ca 1,2 och 9,1 miljoner kronor. Skolverket har inhämtat statistik från Migrationsverket respektive Statistiska Centralbyrån.

3.1.4 Statistik och analys

Under 2015 har Skolverket:

- analyserat och publicerat uppgifter från Migrationsverkets statistik i en promemoria²

I promemorian presenteras uppgifter om nyanlända i åldern 1–18 år. Utifrån uppgifterna redovisas en uppskattning av hur många nyanlända som har kommit till Sverige under det senaste året och som har rätt till utbildning. Uppgifterna ger en bild av i vilken kommun de nyanlända befann sig den 22 november 2015.³

Skolverket behöver i sin planering av insatser statistik att tillgå för bland annat urval till de riktade insatserna. Statistiken har också använts som underlag för utbetalning av statsbidrag till kommuner med många nyanlända

---

² <http://www.skolverket.se/publikationer?id=3574>

³ I Skolverkets redovisning ingår två grupper, dels personer inskrivna i Migrationsverkets mottagningssystem under de senaste 12 månaderna (dvs. från den 22 november 2014) och som fortfarande var inskrivna den 22 november 2015 och dels personer med uppehållstillstånd, på grund av asylskäl eller som anhörig, beviljat under 2015 (fram till den 22 november 2015).

elever. Dessutom har Skolverket från externa intressenter fått efterfrågan om statistik gällande nyanlända elever och skola.

Skolverkets analys av Migrationsverkets statistik från 2015 visar bland annat att de flesta nyanlända eleverna är i högstadie- och gymnasieåldern. Totalt 40 000 nyanlända i åldern 13-18 år kom till Sverige förra året. Barnen i åldern 1-12 år är färre, knappt 31 000. Antalet nyanlända barn i åldrarna 1-12 år motsvarar omkring två procent av eleverna i förskolan, förskoleklassen och i årskurs 1-6 i grundskolan. I åldern 13-15 år motsvarar antalet nyanlända drygt fem procent av alla elever i årskurs 7-9. I åldern 16-18 år motsvarar de nyanlända ungdomarna nästan åtta procent av befolkningen i samma åldersgrupp.

Bland nyanlända barn födda 2002-2014 finns det 2000-3000 barn i varje årskull. De äldre årskullarna är betydligt större. Störst är årskullen födda 1999 med nästan 13 000 elever. En stor majoritet av de nyanlända i de äldre årskullarna är pojkar.

Statistiken visar vidare att många nyanlända kommer till de mindre kommunerna. Fördelningen av nyanlända inom landet är ojämn. Storstadsområdena har andelsmässigt ganska få nyanlända och vissa mindre kommuner har förhållandevis många. De 10 kommuner som har flest nyanlända i åldrarna 1-18 år, i relation till folkbokförda i motsvarande åldrar är Borgholm, Ljusnarsberg, Åsele, Norberg, Överkalix, Storfors, Askersund, Laxå, ÄlvdaLEN och Hultsfred.

- tagit fram preliminär elevstatistik för gymnasieskolan som visar att antalet elever som läser introduktionsprogrammet språkintröduktion har ökat

Antalet elever som börjar årskurs 1 på introduktionsprogrammet språkintröduktion i gymnasieskolan har ökat med 2100 barn sedan förra året. Det motsvarar en ökning med 21 procent.

Totalt går 12 300 elever på språkintröduktion i årskurs 1 idag. Programmet ökade även förra året men då inte lika mycket. Inget av de andra fyra intröduktionsprogrammen är lika stort som språkintröduktion.

- gjort enöversyn av de tillfälliga personnummer som idag vanligen används på alla elever som inte har ett svenskt personnummer för att kunna följa upp och utvärdera effekterna av Skolverkets insatser.

De tillfälliga personnumren är bristfälliga eftersom de inte är kopplade till en individ, dvs. numret är föränderligt mellan insamlingar, det följer inte med vid byte av huvudman och det förekommer dubletter, samt att de rapporteras för både elever med skyddad identitet och elever utan ett personnummer.

Regeringsuppdraget till Skatteverket att utreda samordningsnummer till asylsökande (Fi2015/03175/S3 Fi20115/04871/S3), som ska avrapporteras den 30 april 2016, skulle kunna erbjuda en möjlighet att följa upp denna elevgrupp. En unik identifikation genom de tillfälliga personnumren behö-

ver annars arbetas fram, liksom en koppling mellan tillfälliga och vanliga personnummer, för att kunna följa upp elevgruppen på ett tillförlitligt sätt.

3.2 Planering av insatser

I det här avsnittet beskrivs hur planeringen av de långsiktiga insatserna fortskridit efter redovisad genomförandeplan den 15 oktober 2015. Planeringen har utgått från genomförandeplanen och har konkretiserats för att under 2016 kunna påbörja genomförande av olika sorts insatser.

3.2.1 Riktade insatser

De riktade insatserna kommer att erbjudas till huvudmän som bedöms vara i störst behov av stöd, dvs. huvudmän som har begränsad erfarenhet av att bedriva utbildning för nyanlända elever och elever med annat modersmål än svenska och har en hög andel nyanlända elever i förhållande till det totala elevantalet. De riktade insatserna kommer att utgå från en nulägesanalys som visar styrkor och utvecklingsbehov hos den aktuella huvudmannen och de skolor som huvudmannen ansvarar för. Utifrån nulägesanalysens resultat utformas insatser som till exempel kan handla om organisationsstöd utifrån systematiskt kvalitetsarbete.

Det första urvalet av huvudmän kommer att göras under våren 2016. Urvalsförfarandet koordineras med de urval av huvudmän och skolor som görs inom Samverkan för bästa skola. Grundtankarna i dessa uppdrag är likartade – att bidra till skolutveckling och höja kunskapsresultaten och öka likvärdigheten. Metoder för dialog och systematiskt kvalitetsarbete utarbetas tillsammans med Samverkan för bästa skola och samordning mellan uppdragen har därför skett kontinuerligt och kommer även att ske framgent.

De riktade insatserna utgår från att det inledningsvis kommer att genomföras en försöksperiod med riktade insatser till huvudmän under hösten 2016 och våren 2017. Försöksperioden kommer att ge Skolverket möjlighet att pröva och revidera de verktyg, metoder och riktlinjer som utarbetas under våren 2016. Det ger även dialogteamen en möjlighet att få en fördjupad kunskap och kompetens om de aktuella förhållandena hos huvudmän och deras olika förutsättningar och behov. Från hösten 2017 bedöms det finnas väl fungerande verktyg, metoder och riktlinjer som kan användas i det fortsatta arbetet. För att bibehålla en hög kvalitet kommer det dock att kontinuerligt under åren 2016-2019 göras en genomgång av dessa processer för att uppmärksamma om de behöver revideras i någon eller några delar.

3.2.2 Generella insatser

De generella insatserna kommer att omfatta ett brett spektrum av insatser som riktar sig till samtliga huvudmän och skolor, samt alla nivåer i styrkedjan i de obligatoriska skolformerna och gymnasieskolans introduktionsprogram – huvudmän, rektorer, lärare, studiehandledare på modersmål, studie- och yrkesvägledare, personal inom elevhälsan, fritidshem och skolbibliotek m.fl.

I verksamheter som tidigare tagit emot nyanlända elever och under längre tid undervisat nyanlända elever och elever med annat modersmål än svenska finns ofta kompetens och fungerande organisatoriska strukturer, men det kan finnas behov av ytterligare insatser för att utveckla verksamheten. Det är viktigt att huvudmannens

och rektorns val av generella insatser bygger på en nulägesanalys som har gjorts i verksamheten.

3.2.2.1 *Kompetensutvecklingsinsatser*

För att stärka verksamheternas utvecklingsarbete kommer Skolverket att genomföra kompetensutvecklingsinsatser på såväl kort som lång sikt. Det kommer att handla om exempelvis seminarier, föreläsningar, konferenser, campus- eller distansutbildningar som anordnas av lärosäten, webbutbildningar, filmer mm. Nära samverkan har kontinuerligt skett med Uppdrag om nationella skolutvecklingsprogram, så att de insatser som tas fram kommer att rymmas inom ramen för nationella skolutvecklingsprogram. Även nära kontakt finns med Samverkan för bästa skola för behov av insatser som identifieras inom ramen för detta uppdrag. Skolverket bedömer att det finns behov av omfattande implementeringsinsatser utifrån de nya bestämmelserna i Skollagen och det reviderade allmänna rådet för utbildning av nyanlända elever.

Under 2015 har inventering och kartläggning varit ett viktigt led i planeringsarbetet. Det har bland annat handlat om att inventera möjliga kanaler så som till exempel regionala kompetensplattformar och samordnare i kommuner. Dessutom har en kartläggning av utvecklingsbehov inom elevhälsa för nyanlända elever genomförts. Kontakt har tagits med olika lärosäten, regionala utvecklingscentrum, Nationellt centrum för svenska som andraspråk, olika myndigheter m.fl. En förfrågan har också skickats till samtliga lärosäten med lärarutbildning och/eller kurser i svenska som andraspråk, för att ta reda på vilka utbildningar kring nyanlända elevers lärande för olika målgrupper som varje lärosäte erbjuder och i vilken mån de har möjlighet att erbjuda ytterligare utbildning under 2016.

Under våren 2016 kommer Skolverket ta fram ett digitalt självskattningsverktyg för nulägesanalys för huvudmän och rektorer kring frågor som rör mottagande och utbildning för nyanlända elever. Självskattningsverktyget tas fram i samverkan med de riktade insatserna inom uppdraget (kring innehållet) och Nationella skolutvecklingsprogram (kring verktyget/metoden). Verktyget tas fram dels för att utveckla kompetensutvecklingsinsatser i rätt omfattning och dels för att få fram ett nuläge, så att insatsernas effekter senare kan följas upp och utvärderas.

Våren 2016 prioriteras insatser för huvudmän och rektorer, för att få med hela styrkedjan med betoning på huvudman och rektor från början. Samtidigt utbildas samordnare eller processledare på huvudmannanivå för att kunna samordna och följa skolutvecklingsarbetet på regional nivå.

Kompetensutvecklingsinsatser tas också fram för studiehandedare på modersmål, modersmållärare, studie- och yrkesvägledare, personal inom elevhälsan samt för alla lärare kring språk- och kunskapsutvecklande arbete. Under hösten 2016 och framåt tas successivt allt fler insatser fram för samtliga målgrupper i uppdraget med fokus på hela skolor och huvudmän och kollegialt lärande, förhoppningsvis med hjälp av Regionala utvecklingscentrum (RUC) och processledare på huvudmannanivå.

Skolverket kommer att genomföra olika konferenser som under våren 2016. Bland annat deltagande i Länsstyrelsernas 17 konferenser, ”Sverige tillsammans, men också Skolverkets sju konferenser om Allmänna råd och utbildning för nyanlända

elever. Den senare konferensen vänder sig till rektorer, lärare och övrig skolpersonal som arbetar med att ta emot och utbilda nyanlända elever.

3.2.2.2 Stödinsatser

Planering har påbörjats gällande stödinsatser kopplat till fjärrundervisning i modersmål och studiehandledning. Erfarenheter kommer att samlas in från arbetet med försökverksamhet och en förstudie ska genomföras för att kartlägga behov kring fjärrundervisning som en metod.

Av regeringsuppdraget framgår att Skolverket ska samråda med Barnombudsmanen (BO) i frågan om hur relevanta elevgruppers uppfattningar och erfarenheter av insatserna kan samlas in och beaktas. Skolverket har påbörjat arbetet för att under 2016 kunna ta fram ett tryckt material. Publikationen kommer att spridas och användas internt och externt i arbetet med nyanlända elevers utbildning. Syftet är att synliggöra de nyanlända elevernas egna uppfattningar och erfarenheter av mötet med svensk skola. Elevernas uppfattningar och erfarenheter synliggörs genom de enskilda beskrivningar och berättelser som tas med i publikationen. Skolverket har genomfört samråd med BO och arbetar nu med att använda BO:s metod ”Unga direkt” för att genomföra intervjuer. Denna metod, som är utarbetad av BO, bygger på utgångspunkten att barnen är experter på sin egen situation. Kärnan är att lyssna till vad barn och unga har att säga och låta dem tala till punkt utan att störa dem med egna tankar och funderingar.

3.2.2.3 Digitala tjänster

För att Skolverkets insatser ska få väntad effekt och den upplevda nyttan vara hög behöver kommunikationen utgå från målgruppernas behov. Skolverket kommer därför för att skapa arenor för kontakt, dialog och möten oberoende av målgruppernas geografiska avstånd. Under hösten har en översyn av webbplatsen Tema modersmål påbörjats.

3.2.3 Samordning

För att möjliggöra synergieffekter kommer Skolverket att samordna detta uppdrag med andra uppdrag, till exempel Uppdraget om samverkan för bästa skola och Uppdraget om Nationella skolutvecklingsprogram.

Under hösten 2015 har samordning skett regelbundet och i olika konstellationer för att synergieffekter ska uppstå. I ovan beskrivna text om riktade insatser och generella insatser framgår vad samordningen har handlat om.

4 Planering av uppföljning och utvärdering

I det här avsnittet beskrivs hur planeringen av uppföljning och utvärdering fortgått efter redovisad genomförandeplan den 15 oktober 2015. Planeringen har utgått från genomförandeplanen och har konkretiserats för att under 2016 kunna påbörja arbetet med uppföljning och utvärdering av insatser.

Som tidigare nämnts finns en verksamhetslogik⁴ till grund för planeringen av insatser, men också för uppföljnings- och utvärderingsfrågor. För det fortsatta arbetet håller verksamhetslogiken på att utvecklas och förtydligas till att ha tydlig koppling till de olika delarna (riktade och generella insatser) av uppdraget.

4.1 Uppföljning av Skolverkets aktiviteter och prestationer

Skolverket kommer årligen att följa upp de generella och riktade insatserna för att stärka utbildningens kvalitet för nyanlända elever. I uppföljningen ingår redovisning av genomförda aktiviteter, prestationer, resursförbrukning, avvikelser från de ursprungliga planerna etc. Med aktiviteter avses, inom ramen för de riktade insatserna, exempelvis Skolverkets dialogmöten med utvalda huvudmän och skolor samt huvudmännen och rektorernas genomförande av nulägesanalyser och åtgärdsplaner. Med prestationer avses till exempel i vilken utsträckning nulägesanalyser och åtgärdsplaner är genomförda enligt Skolverkets krav och intentioner.

4.2 Uppföljning av insatser

Uppföljningen av effekterna av satsningen på kort sikt handlar om att regelbundet, systematiskt och fortlöpande samla in information om hur Skolverkets insatser tas emot. Skolverket kommer till exempel att följa upp hur de riktade insatserna bidrar till att utveckla kapaciteteten hos huvudmän och rektorer, med störst behov av stöd, för att i högre grad arbeta med ett systematiskt kvalitetsarbete som stödjer lärande för nyanlända elever. När de deltagande huvudmännen och skolorna tagit del av processstödet under en tid behöver Skolverket även undersöka om huvudmännen och rektorerna har ökat kunskapen om sitt ansvar för att följa upp, planera, analysera och utveckla verksamheten.

4.3 Utvärderingar av insatserna

Skolverket planerar att genomföra processutvärdering av insatserna för nyanlända elever för att utvärdera och löpande kunna justera insatserna. I processutvärderingar riktas fokus mot att följa och bedöma sättet man arbetar på för att åstadkomma ett resultat snarare än att bedöma själva resultatet. Här handlar det om att beskriva om genomförandet av insatsen i dess olika led är ändamålsenligt och om det finns tillvägagångsätt som är mer lämpade än andra. Processutvärderingen ska också svara på vilka förutsättningar som finns för att nå målet med insatsen och vilka förutsättningar som behövs framöver för att skapa en bestående verksamhet.

Effektutvärdering är i många fall en eftersträvsansvärd utvärderingsmetod där avsikten är att jämföra en faktiskt uppmätt utveckling och den utveckling som skulle ha inträffat om insatsen inte hade gjorts. Skolverket planerar för att urvalet till de riktade insatserna utformas på ett sätt som möjliggör effektutvärdering.

---

⁴ Verksamhetslogik fungerar som en gemensam referensram som kan användas som utgångspunkt för exempelvis analys och diskussioner om bland annat mål, resultatindikatorer och uppföljnings- och utvärderingsfrågor.

5 Kostnader

Av regeringsuppdraget framgår att myndighetens kostnader för att samordna och utveckla insatserna ska särredovisas.

I tabellen nedan redovisas kostnader för att samordna och utveckla insatserna inom ramen för uppdraget under 2015.

Tabell 1 Kostnader för uppdraget 2015 (tkr)

Kostnadspost	2015
Kurser och stödmaterial	887
Information och kommunikation	1250
Förvaltningskostnader ⁵	1111
Summa	3248

---

⁵ Kostnader för att samordna och utveckla insatserna